

Opinia prawna w sprawie ponoszenia i rozliczania kosztów dojazdu nauczyciela do domu ucznia na indywidualne nauczanie.

I. Cel opinii

Celem opinii jest wykazanie, kto pokrywa koszty dojazdu nauczyciela do domu ucznia na indywidualne nauczanie i na jakich zasadach należy je rozliczyć.

II. Stan faktyczny

Rodzice uczennicy zwrócili się z wnioskiem o nauczanie indywidualne, które ma odbywać się w domu uczennicy. Miejsce zamieszkania jest oddalone o 7 km od szkoły i jest poza miastem. Oddelegowanych zostanie 8 nauczycieli, którzy będą dojeżdżać własnymi samochodami, ponieważ komunikacja miejska tam nie dojeżdża, kursuje komunikacja bus, a od głównej ulicy jest jeszcze 850 m do przejścia pieszo (od przystanku ok. 1 km)

III. Postawione pytanie

- 1) Czy należy się zwrot kosztów dojazdu nauczyciela na nauczanie indywidualne ucznia?
- 2) Kto określa środek transportu właściwy do odbycia podróży przez nauczyciela na nauczanie indywidualne ucznia, a także jego rodzaj i klasę?
- 3) Czy dyrektor szkoły powinien wystawiać każdorazowo nauczycielowi delegację?,
- 4) Kto powinien podpisać delegację potwierdzającą obecność nauczyciela na zajęciach w domu uczennicy?
- 5) Czy możliwe jest rozliczanie zwrotu kosztów paliwa poprzez rozliczanie tzw. kilometrówki?
- 6) Czy powinno się wypłacić tylko ryczałt 20% diety?
- 7) Czy szkoła pokrywa koszty przejazdu nauczyciela na zajęcia indywidualne do uczniów mieszkających w tej samej miejscowości co szkoła?
- 8) Czy należy zastosować umowę użyczenia samochodu prywatnego do celów służbowych?
- 9) Czy roszczenia o zwrot kosztów podróży służbowej się przedawniają?

IV. Podstawa prawna

- 1) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. 2023 r., poz. 1465, ze zm.) – **art. 22 § 1, art. 29 § 1, art. 77⁵; art. 178,**
- 2) Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn. Dz.U. 2023 r., poz. 984 ze zm.) – **art. 42 ust. 2 pkt 1,**
- 3) Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (tekst jedn. (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz.900, ze zm.) – **art. 125 ust. 2, ust.16**
- 4) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 2190)
- 5) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1616, ze zm.) - **§ 3,**

- 6) rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz.U. z 2002 r. nr 27, poz. 271) - § 2.

Orzecznictwo Sądowe

- 1) wyrok SN z 22 lutego 2008 r., I PK 208/07, OSNP 2009/11-12/134,
- 2) wyrok SN z 3 grudnia 2009 r., II PK 138/09, M.P.Pr. 2010/6/312-313,
- 3) wyrok SN z 4 marca 2009 r., II PK 210/08, OSNP 2010/19-20/233,
- 4) uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 listopada 2008 r., II PZP 11/08, OSNP 2009/13-14/166,
- 5) wyrok SN z 19 marca 2008 r., I PK 230/07, OSNP 2009/13-14/176.

V. Analiza Prawna

Na podstawie art. 127 ust. 2 ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe indywidualnym nauczaniem obejmuje się dzieci i młodzież, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły. Szczegółowe kwestie związane z realizowaniem omawianego obowiązku zostały zamieszczone w rozporządzeniu MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży.

Zgodnie z art. 127 ust. 16 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe „dyrektor szkoły, której uczeń posiada orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, organizuje takie nauczanie w porozumieniu z organem prowadzącym”.

Obecnie nauczanie indywidualne organizuje się na czas określony dla uczniów chorych, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły. Otrzymują oni z poradni psychologiczno-pedagogicznej orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego.

Dyrektor szkoły, której uczeń posiada orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, organizuje takie nauczanie w porozumieniu z organem prowadzącym. Zadania z zakresu nauczania indywidualnego dyrektor szkoły może przydzielić nauczycielowi tej szkoły lub nawiązać odrębny stosunek pracy na nauczanie indywidualne. Dyrektor szkoły jest pracodawcą dla zatrudnionych w szkole nauczycieli i zobowiązany jest do odpowiedniej organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego w tej szkole.

Jeżeli nauczanie indywidualne jest prowadzone w domu dziecka, to obowiązkiem nauczyciela jest dojazd na te zajęcia do domu dziecka. Jest to obowiązek nauczyciela, który wykonuje swą pracę dotyczącą zajęć dydaktycznych ustalonych w tygodniowym planie zajęć ustalonym na podstawie zatwierdzonego arkusza organizacyjnego lub aneksu do zatwierdzonego arkusza organizacyjnego szkoły.

Ważne! Nauczyciel może nie wyrazić zgody na realizację nauczania indywidualnego, jeśli godziny te mają być włączone do pensum nauczyciela lub przekraczają 1/4 pensum nauczyciela w przypadku, gdy realizowane są w ramach godzin ponadwymiarowych, zgodnie z art. 35 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela

Jak wykazano wyżej, indywidualne nauczanie organizuje dyrektor szkoły w sposób zapewniający wykonanie określonych w orzeczeniu zaleceń dotyczących warunków realizacji potrzeb edukacyjnych dziecka oraz form pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W indywidualnym nauczaniu realizuje się treści wynikające z podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz obowiązkowe zajęcia edukacyjne wynikające z ramowego planu nauczania dla danego typu i rodzaju szkoły, dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia.

Prowadzenie zajęć indywidualnych z dzieckiem zakwalifikowanym do nauczania indywidualnego to realizacja obowiązkowych zajęć edukacyjnych wynikających z ramowych planów nauczania.

W ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela nie unormowano zasad zwrotu kosztów dojazdu nauczyciela do domów uczniów nauczanych indywidualnie, jak również dodatkowego wynagrodzenia dla nauczyciela, które rekompensowałyby te koszty.

Możliwe są dwa rozwiązania:

- 1) jeżeli nauczyciel został zatrudniony tylko na godziny nauczania indywidualnego, wówczas w umowie o pracę/akcie mianowania jako miejsce świadczenia pracy określa się dom ucznia i nie ma mowy o zwrocie jakichkolwiek kosztów dojazdu,
- 2) jeżeli godziny nauczania indywidualnego przydzielone zostały nauczycielowi zatrudnionemu w szkole (w umowie ma wpisane miejsce wykonywania pracy - szkoła ... w miejscowości...), a nauczanie indywidualne odbywa się w innej miejscowości, wówczas dyrektor wystawia nauczycielowi delegację i na jej podstawie dokonuje zwrotu kosztów przejazdu – podstawa prawna: art. 77⁵ par. 1 Kodeksu pracy w związku z art. 91c Karty Nauczyciela

Dofinansowanie kosztów dojazdów nauczyciela do uczniów nauczanych indywidualnie należy rozpatrywać w związku z rodzajem umowy (lub aktu mianowania) zawartej z nauczycielem, w której określono m.in. zadania i obowiązki pracownika.

Zgodnie z art. 29 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks umowa o pracę powinna określać m.in. miejsce świadczenia pracy przez pracownika.

Również w art. 14 ust. 1 Karty Nauczyciela ustalono, że akt mianowania i umowa o pracę powinny w szczególności określić stanowisko i miejsce pracy.

Zajęcia nauczania indywidualnego mogą być realizowane w ramach pensum albo w ramach godzin ponadwymiarowych nauczyciela zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy. Jeśli zatem godziny nauczania indywidualnego włączane są do etatu nauczyciela, to odbywa się to z porozumieniem stron (wymaga zgody obu stron stosunku pracy). Natomiast w przypadku godzin ponadwymiarowych mogą być one przydzielane nauczycielowi za jego zgodą tylko w wymiarze przekraczającym 1/4 pensum nauczyciela. Ponadto nauczyciel może mieć nie więcej niż 1/2 tygodniowego wymiaru takich godzin.

Analizując zagadnienie dojazdów nauczyciela na nauczanie indywidualne, na wstępie warto podkreślić, że przepisy oświatowe nie przewidują zwrotu kosztów dojazdu nauczyciela do domów uczniów nauczanych indywidualnie lub dodatkowego wynagrodzenia rekompensującego nauczycielowi ww. koszty. Przepisy nie przewidują również obowiązku uzyskania zgody od nauczyciela, któremu przydzielono nauczanie indywidualne ucznia. Ewentualne dofinansowanie kosztów dojazdów do uczniów nauczanych indywidualnie powinno być rozpatrywane w kontekście nawiązanej przez nauczyciela umowy o pracę (lub aktu mianowania). Zarówno w ustawie Karta Nauczyciela, jak i w ustawie Prawo oświatowe brak jest stosownych regulacji dotyczących zwrotu nauczycielowi kosztów za dojazdy do domów uczniów nauczanych indywidualnie. W tej sytuacji należy sięgnąć do odpowiednich uregulowań zawartych w Kodeksie pracy. Możliwość taka wynika wprost z treści art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela, który stanowi, że w zakresie spraw

wynikających ze stosunku pracy nieuregulowanych przepisami ustawy mają zastosowanie przepisy Kodeksu pracy. I tak, zgodnie z treścią art. 77⁵ § 1 Kodeksu pracy: pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową.

Ważne! Zgodnie z ww. przepisem podróżą służbową jest wykonanie, na polecenie pracodawcy, zadania służbowego poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy.

Miejscem pracy jest miejsce wykonywania pracy przez pracownika, które powinno zostać wskazane w akcie nawiązującym stosunek pracy. Wymogi dotyczące obowiązku określenia miejsca pracy nauczyciela określa art. 14 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela, który stanowi, że akt mianowania i umowa o pracę powinny w szczególności określić stanowisko i miejsce pracy nauczyciela, termin rozpoczęcia pracy oraz wynagrodzenie lub zasady jego ustalania. Na podstawie przepisów prawa pracownikowi, który odbywa podróż służbową, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z tą podróżą. W przypadku pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej kwestie dotyczące należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej uregulowane zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej. W stosunku do pracowników szkół prowadzonych przez organy administracji rządowej oraz jednostki samorządu terytorialnego zastosowanie znajdują przepisy tego rozporządzenia. Przepisy prawa jednoznacznie określają, że podróż służbowa:

- odbywa się na polecenie pracodawcy,
- odbywa się w celu wykonania zadania służbowego,
- odbywana jest poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałe miejsce pracy pracownika.

Podróż, która nie spełnia w sposób kumulatywny ww. przesłanek, nie jest podróżą służbową.

Pracownikowi z tytułu podróży służbowej, odbywanej w terminie i miejscu określonym przez pracodawcę, przysługują:

- 1) diety,
- 2) zwrot kosztów:
 - przejazdów,
 - dojazdów środkami komunikacji miejscowej,
 - noclegów oraz
 - innych niezbędnych udokumentowanych wydatków, określonych lub uznanych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb.

Należy dodać, że powyższe świadczenia przysługujące pracownikowi z tytułu podróży służbowej nie stanowią wynagrodzenia pracownika, co podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2000 r.

Reasumując. Dojazd nauczyciela na nauczanie indywidualne z uczniem mieści się w kategoriach podróży służbowej, gdyż leży w zakresie obowiązków, które nauczyciel realizuje w ramach swojego czasu pracy (zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, prowadzone bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich

rzecz – art. 42 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela). Czynności te nauczyciel realizuje poza stałym miejscem pracy określonym w umowie o pracę lub w akcie mianowania. W związku z powyższym dyrektor szkoły obowiązany jest wydać nauczycielowi w takiej sytuacji polecenie wyjazdu służbowego i zwrócić koszty takiej podróży.

Generalnie nauczyciel nie ma podstaw prawnych, aby odmówić wykonania polecenia służbowego dotyczącego realizacji nauczania indywidualnego ucznia zamieszkałego w innej miejscowości. Odmowa taka byłaby uzasadniona jedynie, gdyby chodziło o nauczycielkę w ciąży albo opiekującego się dzieckiem do ukończenia przez nie 4 roku życia. W takim bowiem przypadku delegowanie poza stałe miejsce pracy wymaga zgody pracownika - **podstawa prawna**: art. 178 § 2 Kodeksu pracy.

Z uwagi jednak na fakt, że powierzenie nauczania indywidualnego następuje na dłuższy okres czasu, bardziej prawidłowe będzie powierzenie jego realizacji poprzez zmianę treści stosunku pracy, poprzez wprowadzenie dodatkowego miejsca pracy – miejsca pobytu ucznia. W orzecznictwie wskazuje się bowiem, że podróż służbowa nie jest tym samym co wykonywanie pracy. Polecone pracownikowi do wykonania w podróży służbowej zadanie służbowe różni się od pracy "określonego rodzaju", do wykonywania której pracownik zobowiązuje się w stosunku pracy – podstawa prawna: art. 22 § 1 Kodeksu pracy. Przepis art. 775 § 1 Kodeksu pracy wskazuje na incydentalny, tymczasowy i krótkotrwały charakter podróży służbowej. Istotnym elementem oceny w sprawie jest zatem to, czy pracownik ma do wykonania poleczone zadanie w podróży służbowej, która to w kompleksie jego obowiązków stanowi zjawisko nietypowe, okazjonalne, czy też wykonuje pracę przez dłuższy czas w innym miejscu (nawet za granicą), niż zapisane w umowie o pracę lub innym dokumencie (wyroki Sądu Najwyższego: z 22 lutego 2008 r., I PK 208/07, z 3 grudnia 2009 r., II PK 138/09, z 4 marca 2009 r., II PK 210/08, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 listopada 2008 r., II PZP 11/08, OSNP 2009/13-14/166). Zakres wyrażenia "miejsce wykonywania pracy" jest szerszy niż zakres pojęciowy nazwy "stałe miejsce pracy", czyli miejsca, w którym pracownik przez dłuższy czas systematycznie świadczy pracę. Określenie miejsca pracy w treści umowy o pracę może polegać na wskazaniu "stałego miejsca pracy", na wskazaniu obok stałego miejsca pracy także niestałego miejsca (miejsc) pracy albo na wskazaniu niestałych (zmiennych) miejsc pracy, byle w sposób dostatecznie określony (wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2008 r., I PK 230/07). W takim wypadku praca wykonywana w miejscu pobytu ucznia, objętego nauczaniem indywidualnym, nie będzie miała charakteru podróży służbowej i nie będzie wiązała się z obowiązkiem zwrotu kosztów takiej podróży.

Powyższe oznacza, że jeśli nie nastąpi zmiana warunków zatrudnienia polegająca na ustaleniu dodatkowego miejsca świadczenia pracy przez nauczyciela „w miejscu pobytu ucznia objętego nauczaniem indywidualnym”, to dyrektor obowiązany będzie do zwrotu kosztów dojazdu nauczyciela zarówno do ucznia, jak i z powrotem do szkoły. Środek transportu ustala pracodawca. Jeżeli wyrazi zgodę na dojazdy prywatnym samochodem nauczyciela, to zwrot kosztów przeliczany jest wg ilości przejechanych kilometrów. Jeżeli natomiast dyrektor nie wyrazi na to zgody, to pracownikowi przysługuje zwrot kosztów przejazdu w wysokości udokumentowanej biletami lub fakturami obejmującymi cenę biletu środka transportu, wraz ze związanymi z nimi opłatami dodatkowymi, w tym miejscówkami, z uwzględnieniem posiadanej przez pracownika ulgi na dany środek transportu, bez względu na to, z jakiego tytułu ulga przysługuje – **podstawa prawna**: § 3 rozporządzenia w sprawie

należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej.

Zdaniem Sądu Najwyższego. Nie jest podróżą służbową stałe wykonywanie zadań w różnych miejscowościach i terminach, których wyboru dokonuje każdorazowo sam pracownik w ramach uzgodnionego rodzaju pracy. (Wyrok Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2001 r. I PKN 350/00, OSNP 2003/2/36).

Czas dojazdu do pracy pracownika wykonującego pracę w innej miejscowości niż miejsce swojego zamieszkania lub siedziba pracodawcy powinien być uwzględniony w ramach ustalonej dobowej i tygodniowej normy czasu pracy pracownika.

Jak podkreślono w odpowiedzi na interpelację nr 8551 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lipca 2007 r., to pracodawca (szkoła/placówka – w jego imieniu dyrektor) określa środek transportu właściwy do odbycia podróży krajowej lub podróży zagranicznej, a także jego rodzaj i klasę, określa pracodawca.

Jeśli dyrektor poleca realizację nauczania indywidualnego poza miejscowością, w której znajduje się szkoła, to powinien jednocześnie **wskazać środek transportu**, którym nauczyciel ma odbyć podróż. W takim przypadku nauczyciel może liczyć na zwrot kosztów w kwotach udokumentowanych biletami lub fakturami obejmującymi cenę biletu środka transportu. Obejmuje to także związane z nimi opłaty dodatkowe, w tym miejscówki, a także ulgi na dany środek transportu, bez względu na tytuł ulgi.

Na wniosek pracownika dyrektor może zgodzić na przejazd:

- samochodem osobowym,
- motocyklem,
- motorowerem

niebędącym własnością pracodawcy.

Dojazd do ucznia może odbyć się samochodem nauczyciela – tylko za zgodą dyrektora szkoły/placówki. Na wniosek nauczyciela dyrektor może też wyrazić zgodę na dojazd do ucznia środkiem transportu należącym do nauczyciela np. prywatnym samochodem osobowym.

Wówczas nauczycielowi używającemu prywatnego pojazdu w celach służbowych należy się zwrot kosztów eksploatacji tego pojazdu. Rozliczamy go **zatem ryczałtem miesięcznym lub na podstawie tzw. kilometrówki**.

Tzw. **kilometrówka to** iloczyn przejechanych kilometrów przez stawkę za jeden kilometr przebiegu, ustaloną przez szkołę. Dyrektor szkoły w takiej sytuacji wydaje stosowne zarządzenie ustalając m.in. stawkę za jeden kilometr przebiegu.

Jeżeli wyjazdy nauczyciela do ucznia zostały uznane za podróż służbową, to nauczyciel może domagać się zwrotu kosztów na podstawie wyżej wymienionych przepisów wykonawczych. Mogłoby to nastąpić w sytuacji wydania nauczycielowi przez pracodawcę polecenia wykonania określonej pracy poza miejscem, w którym znajduje się siedziba pracodawcy (szkoły/placówki).

Zdarza się, że pracodawca (szkoła/placówka), a w jego imieniu dyrektor nie zwraca nauczycielowi kosztów dojazdu do ucznia na indywidualne nauczanie w sytuacji, o której mowa wyżej, to nauczyciel może postąpić jak poniżej.

Po pierwsze, nauczyciel winien spróbować ugodowo załatwić sprawę z pracodawcą tak, aby potraktował jego wyjazdy jako delegacje służbowe i zwrócił mu koszty z tym związane. Celowe byłoby też wezwanie pisemne pracodawcy do zapłaty zaległych delegacji (co później może przydać się w postępowaniu sądowym).

Po drugie, nauczyciel może rozważyć wniesienie pozwu do sądu pracy, w którym domaga się zwrotu kosztów związanych z podróżą służbową. W takim przypadku

nauczyciel mógłby domagać się zwrotu niezapłaconych delegacji. Może nauczyciel w związku z tym, dla celów dowodowych, sporządzić zestawienie wyjazdów i poniesionych kosztów, a także przedstawić na tę okoliczność dowód z zeznań świadków. Należałoby wykazać, że nauczycielskie wyjazdy stanowiły podróż służbową, a więc odbywały się na polecenie **pracodawcy do miejscowości położonej poza jego siedzibą**.

Po trzecie, nauczyciel może też udać się do Państwowej Inspekcji Pracy, do której zadań należy m.in. nadzór i kontrola przestrzegania przepisów dotyczących wynagrodzenia za pracę, a także innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy.

Ważne! Roszczenia o zwrot kosztów podróży służbowej przedawniają się po upływie 3 lat od dnia wymagalności – **podstawa prawna**: art. 291 § 1 Kodeksu pracy.

Jeśli nauczyciel zdecyduje się wnieść pozew do sądu pracy, to powinien on spełniać wymogi formalne określone w art. 187 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (w skrócie K.p.c.). „Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu chyba, że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;
- 2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu”.

VI. Podsumowanie – odpowiedź na pytania

Analiza powyższych norm prawnych w kontekście zadanych pytań **prowadzi do wniosku**:

Ad. 1. Przepisy oświatowe nie przewidują szczególnych unormowań w zakresie podróży służbowych odbywanych przez nauczycieli. Stosownie natomiast do postanowień art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela sprawy nieuregulowane w ustawie Karta Nauczyciela określają przepisy Kodeksu pracy. **Możliwe są dwa rozwiązania**:

- 1) jeżeli nauczyciel został zatrudniony tylko na godziny nauczania indywidualnego, wówczas w umowie o pracę/akcie mianowania jako miejsce świadczenia pracy określa się dom ucznia i nie ma mowy o zwrocie jakichkolwiek kosztów dojazdu,
- 2) jeżeli godziny nauczania indywidualnego przydzielone zostały nauczycielowi zatrudnionemu w szkole (w umowie ma wpisane miejsce wykonywania pracy - szkoła ... w miejscowości...), a nauczanie indywidualne odbywa się w innej miejscowości, wówczas dyrektor wystawia nauczycielowi delegację i na jej podstawie dokonuje zwrotu kosztów przejazdu – podstawa prawna: art. 77⁵ par. 1 Kodeksu pracy w związku z art. 91c Karty Nauczyciela

W świetle art. 77⁵ Kodeksu pracy podróżą służbową jest wykonywanie na polecenie pracodawcy zadania określonego przez pracodawcę poza miejscowością, w której znajduje się siedziba zakładu pracy lub stałe miejsce pracy pracownika, w terminie i miejscu określonym w poleceniu wyjazdu służbowego. Koniecznym warunkiem wypłaty należności z tytułu podróży służbowej jest zatem wydanie pracownikowi przez pracodawcę polecenia wyjazdu w celu wykonania określonego zadania służbowego. Należy mieć przy tym na uwadze, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego nie jest podróżą służbową stałe wykonywanie zadań w różnych miejscowościach i terminach w ramach uzgodnionego rodzaju pracy (wyrok SN z 11 kwietnia 2001 r. KPIN 350/00, OSNP 2003, nr 2, poz. 36). Czas dojazdu do pracy pracownika wykonującego pracę w innej miejscowości niż miejsce swojego zamieszkania lub siedziba pracodawcy

powinien być uwzględniony w ramach ustalonej dobowej i tygodniowej normy czasu pracy pracownika.

Ad.2. Jak podkreślono w odpowiedzi na interpelację nr 8551 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lipca 2007 r., to pracodawca (szkoła/placówka – w jego imieniu dyrektor) określa środek transportu właściwy do odbycia podróży krajowej lub podróży zagranicznej, a także jego rodzaj i klasę, określa pracodawca.

Jeśli dyrektor poleca realizację nauczania indywidualnego poza miejscowością, w której znajduje się szkoła, to powinien jednocześnie **wskazać środek transportu**, którym nauczyciel ma odbyć podróż. W takim przypadku nauczyciel może liczyć na zwrot kosztów w kwotach udokumentowanych biletami lub fakturami obejmującymi cenę biletu środka transportu. Obejmuje to także związane z nimi opłaty dodatkowe, w tym miejscówki, a także ulgi na dany środek transportu, bez względu na tytuł ulgi.

Na wniosek pracownika dyrektor może zgodzić się na przejazd:

- samochodem osobowym,
- motocyklem,
- motorowerem

niebędącym własnością pracodawcy.

Dojazd do ucznia może odbyć się samochodem nauczyciela – tylko za zgodą dyrektora szkoły/placówki. Na wniosek nauczyciela dyrektor może też wyrazić zgodę na dojazd do ucznia środkiem transportu należącym do nauczyciela np. prywatnym samochodem osobowym.

Wówczas nauczycielowi używającemu prywatnego pojazdu w celach służbowych należy się zwrot kosztów eksploatacji tego pojazdu. Rozliczamy go **zatem ryczałtem miesięcznym lub na podstawie tzw. kilometrówki**.

Podróż służbowa i kilometrówka to osobne zagadnienia, które mogą się ze sobą łączyć, np. wtedy gdy pracownik zostaje oddelegowany do miejsca znajdującego się poza miejscowością, w której pracuje i ma tam dojechać prywatnym samochodem, motocyklem czy motorowerem. Wtedy pracodawca powinien **rozliczyć kilometrówkę**.

W dniu 17 stycznia 2023 roku w życie weszło Rozporządzenie Ministra Infrastruktury, które zmieniło obowiązujące od 2007 roku warunki i wprowadziło nowe stawki kilometrówki. Obecnie dla poszczególnych pojazdów wynoszą one:

- **0,89 zł** dla samochodu osobowego o pojemności silnika mniejszej lub równej 900 cm³,
- **1,15 zł** dla samochodu osobowego o pojemności silnika powyżej 900 cm³,
- **0,69 zł** dla motocykla,
- **0,42 zł** dla motoroweru.

Tzw. **kilometrówka to** iloczyn przejechanych kilometrów przez stawkę za jeden kilometr przebiegu, ustaloną przez szkołę. Dyrektor szkoły w takiej sytuacji wydaje stosowne zarządzenie ustalając m.in. stawkę za jeden kilometr przebiegu.

Ad.3. Dyrektor szkoły powinien wystawiać nauczycielowi jedną delegację służbową na dany jeden tydzień lub na 2 tygodnie.

Zgodnie z par. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, pracownik dokonuje rozliczenia kosztów podróży krajowej lub podróży zagranicznej nie później niż w terminie 14 dni od dnia zakończenia tej podróży.

Dokument podróży służbowej - ewidencja przebiegu pojazdu sporządzona według następującego schematu: dane (imię i nazwisko, adres zamieszkania) osoby

odbywającej podróży, numer rejestracyjny i pojemność silnika pojazdu, data i cel wyjazdu, miejsce rozpoczęcia podróży służbowej i miejsce docelowe, liczba faktycznie przejechanych kilometrów, stawkę za przejechany 1 km, kwotę zwrotu, tj. pomnożenie stawki za 1 km przez liczbę faktycznie przejechanych kilometrów, podpis pracownika, ewentualnie rubryka do zatwierdzenia księgowości.

Ad.4. Podstawą zwrotu kosztów podróży prywatnym samochodem i nie tylko jest: -wspomniane powyżej zlecenie podróży – delegacji, nie musi być ono potwierdzane przez jednostkę/osobę, do której podróżował nauczyciel. Nauczyciel na delegacji służbowej winien oświadczyć, że odbył wyjazd służbowy do domu ucznia w danym dniu i godzinach.

Ad.5 i 6. Kilometrówka to forma rozliczenia wydatków związanych z użytkowaniem pojazdu prywatnego w celach służbowych.

Kilometrówka – inaczej ewidencja przebiegu pojazdu to dokument, na podstawie którego pracodawca zwraca pieniądze pracownikowi za koszty paliwa i inne wydatki związane z używaniem swojego prywatnego samochodu, motocykla lub motoroweru do celów służbowych. **Kilometrówka wymaga prowadzenia ewidencji przebiegu pojazdu.** Zapisuje się w niej wszystkie trasy przebyte na cele związane z prowadzoną działalnością, w tym ich odległość, cel i daty.

Kilometrówka pracownicza jest objęta limitem w przypadku wykorzystywania pojazdu do celów służbowych w wymiarze lokalnym. Limit ustalany jest w zależności od liczby mieszkańców w danej gminie lub mieście, w której pracownik jest zatrudniony. Przykładowo dla miejscowości o liczbie mieszkańców w przedziale 100 tys.- do 500 tys. ograniczenie wynosi 500 km.

Kilometrówka przysługuje wyłącznie gdy pracownik udaje się w podróż służbową a więc na polecenie pracodawcy wykonuje zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy.

Ponadto podróż służbowa może rodzić obowiązek wypłacenia diety. Wszystko zależy od tego, jak długo trwa oddelegowanie:

- jeśli czas podróży służbowej i pracy poza miejscowością, w której znajduje się firma, trwa mniej niż 8 godzin, wtedy dieta krajowa nie przysługuje;
- gdy trwa od 8 do 12 godzin, pracownik ma prawo do 50 proc. diety krajowej;
- pełna dieta krajowa jest przyznawana, gdy podróż służbowa i praca poza miejscowością firmy trwa więcej niż 12 godzin.

Oprócz tego dietę może zmniejszyć sytuacja, gdy pracodawca zapewnia bezpłatne wyżywienie. Przy dłuższych podróżach służbowych pracodawca powinien wypłacić również ryczałt za nocleg, jeśli nie jest zapewniony darmowy. Podsumowując, za podróż służbową, którą pracownik odbywa prywatnym środkiem lokomocji, szkoła/placówka będzie zobowiązana wypłacić **kilometrówkę**, dietę oraz ryczałt w razie noclegu. Sposób rozliczenia kosztów dojazdu do ucznia, o którym mowa w **pytaniu 6** nie będzie mogła być zastosowana.

Reasumując: pokrycie – w formie kilometrówki – kosztów przejazdu w podróży służbowej odbywanej przez pracownika prywatnym autem powinno wyczerpać roszczenia pracownika. Nie przysługuje mu już zwrot ceny paliwa zakupionego podczas delegacji. Zbędne jest również przedstawianie przez niego faktury za benzynę.

Ad.7. Pracodawca (szkoła/placówka) zwraca koszty dojazdu również, jeżeli podróż odbywa się w tej samej miejscowości co szkoła. Polecenie wyjazdu służbowego wydaje dyrektor szkoły/placówki. Podróżą służbową nie będzie powierzenie nauczycielowi nauczania indywidualnego, gdy w umowie o pracę lub w stosunku o pracę zawartym na

podstawie mianowania w treści wskazano dodatkowe miejsce wykonywania pracy w domu ucznia.

Jeżeli dyrektor wyraził zgodę na dojazd do ucznia samochodem własnym nauczyciela, to wówczas musi mu pokryć koszty takiego dojazdu. W tej sytuacji należy **zastosować ryczałt miesięczny lub kilometrówkę** za użytkowanie prywatnego samochodu do celów służbowych w jazdach lokalnych.

Miesięczny limit kilometrów na jazdy lokalne ustala pracodawca w zależności od liczby mieszkańców w danej gminie lub mieście, w których pracownik jest zatrudniony.

Limit generalnie nie może przekroczyć:

- 1) 300 km - do 100 tys. mieszkańców,
- 2) 500 km - ponad 100 tys. do 500 tys. mieszkańców,
- 3) 700 km - ponad 500 tys. mieszkańców.

Ryczałt na samochód jest wypłacany comiesięcznie, kiedy z góry da się określić, że zatrudniona osoba będzie wykonywać daną liczbę kilometrów w podróży służbowych z wykorzystaniem prywatnego samochodu. Kilometrówka to natomiast forma rozliczenia wyjazdu po jego każdorazowej realizacji.

Zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z 14 września 2023 r. sygn. akt II FSK 2632/20, ryczałt za używanie prywatnego samochodu do celów służbowych nie stanowi przychodu dla pracownika. Oznacza to, że ryczałt za używanie prywatnego samochodu do celów służbowych nie podlega opodatkowaniu. Tym samym przełamał dotychczasowe niekorzystne dla pracowników interpretacje.

Ad.8. Do zwrotu kosztów dojazdu ucznia na nauczanie indywidualne może być zawarta przez pracodawcę z nauczycielem umowa cywilnoprawna o korzystanie z samochodu prywatnego nauczyciela do celów służbowych (wystarczy jedna umowa - błędną praktyką będzie zawieranie każdorazowo umowy do każdej zleconej podróży służbowej). W przedmiotowej sprawie należy zastosować rozwiązania, o których mowa w **pkt.7.**

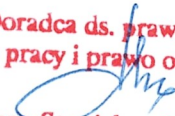
Ad.9. Roszczenia o zwrot kosztów podróży służbowej przedawniają się po upływie 3 lat od dnia wymagalności – podstawa prawna: art. 291 § 1 Kodeksu pracy.

Jeżeli wyjazdy nauczyciela do ucznia zostały uznane za podróż służbową, to nauczyciel może domagać się zwrotu kosztów na podstawie wyżej wymienionych przepisów wykonawczych. Mogłoby to nastąpić w sytuacji wydania nauczycielowi przez pracodawcę polecenia wykonania określonej pracy poza miejscem, w którym znajduje się siedziba pracodawcy (szkoły/placówki).

Zdarza się, że pracodawca (szkoła/placówka), a w jego imieniu dyrektor nie zwraca nauczycielowi kosztów dojazdu do ucznia na indywidualne nauczanie, wówczas nauczyciel może rozważyć wniesienie pozwu do sądu pracy, w którym domaga się zwrotu kosztów związanych z podróżą służbową. W takim przypadku nauczyciel mógłby domagać się zwrotu niezapłaconych delegacji. Nauczyciel w związku z tym może, dla celów dowodowych, sporządzić zestawienie wyjazdów i poniesionych kosztów, a także przedstawić na tę okoliczność dowód z zeznań świadków. Należałoby wykazać, że nauczycielskie wyjazdy stanowiły podróż służbową, a więc odbywały się na polecenie pracodawcy do miejscowości położonej poza jego siedzibą.

**Opracował: Stanisław Kłak doradca ds. prawnych
specjalista prawa pracy i ubezpieczeń społecznych,
prawa oświatowego oraz prawa związkowego**

Rzeszów, 6 listopada 2023 r.

Doradca ds. prawnych
prawo pracy i prawo oświatowe

mgr Stanisław Kłak